

Əbulfət MƏDƏTOĞLU
madatoglua@mail.ru

ƏDƏBİYYATIN ƏBƏDİ ADAMI

Yazmaq çox çətindir, lap çox çətin. Nə hava ilə bağlı deyil, nə söz qıtlığı ilə, nə də yazmaq imkanı ilə. Bu, yaşadığım-la, indi içində olduğum ovqatla bağlıdır. İnana bilmirəm yaşadığım-a, barışa bilmirəm ovqatımla, razılaşıram fəlaklə. Çünki...

Həyatımda özəl yerləri olan və mənim yazı-pozu dünyasında öz yerimi tutmaqda məsləhəti ilə, diqqəti ilə, qayğısı ilə səbəb olan bir neçə nəfər var ki, onlar hər zaman, elə onda da, indi də, yəqin ki, sabah da mənimlə olublar və olacaqlar. İlk əl tutanım, yol göstərənəm mərhum redaktorum Əlisəfa Məmmədov olub. "Təşviqatçı" jurnalında ştatdankənar müxbir, sonra müxbir kimi fəaliyyət göstərmişəm. Kənddən gələn bir uşaq tələbə ola-ola bu jurnalda imzasını tanıdıb oxucusuna. Nüsrət Kəsəmənli - bir ürək, bir ailə dostluğu yaşamışam onunla. Gənc bir şairi iştirak etdiyi əksər görüşlərdə yanında tutub. Ona da söz verib... Məcnun Namazəliyev - Füzulidə "Araz" qəzetində yaradıcılıq yoluna yaşıl işıq yandırdı. Özü də böyük ürəklə. Sonra bəməndə Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə, böyük ədəbiyyat adamları, yaşadılarım, həmkarlarım, dəyərli tənqidçilərimiz fikirlər söylədilər.

Bütün bunlar ömrümün ayrı-ayrı seçilən və heç vaxt unudulmayan məqamlarıdır. Ancaq son illərdə mənimlə bağlı, daha doğrusu, yaradıcılığım ilə bağlı Azərbaycanın iki dəyərli ziyalı, ədəbiyyatşünası, yazıçısı, alimi böyük səxavət, həm də böyük diqqətlə yazılar yazdılar. Onların biri Elçin Əfəndiyev, digəri isə Kamal Abdulla idi.

Mən bu xatırlatmanı ona görə edirəm ki, avqust başlayar-başlamaz sözümlə, ədəbiyyatımıza, mədəniyyətimizə, ictimai həyatımıza əli baltalı gəldi. Və ədəbiyyatımızın, sözümlə, ən nəhənglərindən biri olan Elçin müəllimə qıydı. Böyük ADAMIN, böyük ürək sahibinin dünyamızı tərk etməsi xəbəri çoxlarımız kimi, özü də lap çoxlarımız kimi sarsıtdı məni. Çünki mən ilk öncə onun daimi oxucusu idim. Mətbuatda çıxan bütün yazılarını, məqalələrdən tutmuş xatirələrə, hekayə, povest, romanlarına kimi hamısını bir-bir oxuyurdum.

Gücüm çatanda dərk etdiyim, duyduğum səviyyədə münasibət də bildirmişəm. Bu mənim bir oxucu özünüifadəm idi. Amma Elçin müəllimin mənim bəməndə yazdığı böyük məqalə və dövrü mətbuatda çap olunan yazılarımla bağlı etdiyi telefon zəngləri, əlamətdar ad günlərimə göndərdiyi təbrik teleqramları həyatımın şah səhifələridi.

Aldığım ən böyük mükafatlarıdır. Elə mükafatlar ki, onlar böyük ADAMIN mənimçün yandırdığı yaşıl işıq, mənə verdiyi xeyirdə, mənə bağışladığı ümid idi. Məhz dəyərli şairimiz Çingiz

Əlioğlunun vasitəsilə ilk üzbəüz təmasımızdan başlanan oxucumüəllim anlaşımamız sona Elçin müəllimin məni bir qələm adamı kimi öz böyük üreyinin qiymətinə layiq gördü...

Şuşada xeyli söhbətlərimiz oldu. Dövlət Dram Teatrında tədbirdə, yazıçıların qurultayında və digər tədbirlərdə... harda onu gördümsə yaxınlaşdım, ehtiramımı bildirdim. O da həmişəki təbəssümü və səmimiyyəti ilə mənə ən isti sözlərini söylədi, ağıllıq məsləhətlərini verdi. Bir dəfə də olsun gözündən yayınmadım. Ətraf qələbəlik olanda aralıdan keçmək istədim. İstəyəndə başını qaldırıb məni yanına çağırırdı. May ayında Elçin müəllimin doğum günü ilə bağlı "Ədəbiyyatımızın Elçini" adlı məqalə yazdım. Qəzet ona çatan kimi yenə həmişəki üslubunda zəng edib təşəkkür etdi. Xüsusilə, məqalənin adı ilə bağlı ayrıca sağol da dedi. Son dəfə avqustun 1-də telefonla danışdım. Səhhətində narahatçılığı olduğundan hal-əhval tutmaq istədim. Hiss etdim ki, biraz yorğundur, amma bürüzə vermək istəmir. Mənə son zəngimdə dedikləri indi də qulaqlarımda səslənir:

-İzləyirəm, oxuyuram. Elə-belə də davam elə. Yorulmaqdan qorxma. Yaz. Bəzən alınmaya bilər, amma yaz.

Bəli, bu dünyada mənim üçün ən böyük ADAM, ən böyük AY-DINlardan biri olan Elçin Əfəndiyev indi Tanrı dərgahındadır. Həmişə deyirdi ki, söz adamlarının yeri Allahın yanındadır. Deməli, o, yenə öz yerindədir. Yenə öz sözü ilə bizim Allahımızın yanında oturub sözünü yaşadır. Təbii ki, bizim üreyimizdə, tarixin yaddaşında, ədəbiyyatın tarixində! Kim nə deyir-desin, kim hardan və nə ilə baxır-baxsın, Elçin Əfəndiyev xalqın tarixində, ədəbiyyatında Elçin olaraq qalacaq. Mən may ayında Elçin müəllimin doğum günü ilə bağlı yazdığım yazını da bu beş-altı cümlənin sonuna əlavə edirəm. Çünki onun haqqında yazacağım, deyəcəyim sözlərin hələ ip ucunu tam tapa bilməmişəm. Ruhuna baş əyirəm, Elçin müəllim!

Ədəbiyyatımızın ELÇİNİ

Bu yazımı UNUDULMAZ Elçin Əfəndiyevin doğum gününə yamışdım.... Oxuyub mənə təşəkkür də etmişdi...

Azərbaycanın ədəbi mühitinə və bədii sözün izləyicilərinə bəlli olan bir gerçəklik var. Həmin gerçəklik də ədəbiyyatımızın cəfəkeşi, yaradıcılarından ən öndə gedənlərindən və tanınanlarından olan Elçin müəllimin doğum günü ilə bağlıdır! Yəni, həm dolaysı, həm də birbaşa

demək istəyirəm ki, bu il Elçin-sevərlər özlərini ədibin yubley notunda kökləyiblər. İstər ölkəmizdə, istərsə də onun hüdudlarından kənarda Elçin müəllimi oxuyanlar Azərbaycan yazıçısının həyat və yaradıcılığı özləri üçün daxilən yeniləyirlər. Bu yubley sanki bizim yaddaşımıza bir göstəriş verib və biz də həmin zəruri göstərişə uyğun olaraq yazıçı Elçini ilk hekayəsindən bu günümüzdə qədər cildlənən kitablarını vərəqləyirik...

Elə buradaca xatırladım ki, mənim özümə görə yazmaq vermişim, üslubum var. Adətən kiminsə barəsində yazı yazmağa başlayanda sözün hardan başlayıb harda bitəcəyini düşünürəm.

İçimdə, ağılımda olanları bir-birinin ardınca söyləyib yazımın məramını, məqsədini ortaya qoyuram. Və təbii ki, üreyimin səsi, ağılının hökmüylə yazdığım bu yazılarda qəhrəmanıma, yazımdakı obraza münasibətimi də olduğu kimi sərgiləyirəm. Necə dəyərlər, özüm hansı haldayımsa, yazım da elə onun ifadəsinə çevrilir.

Düşündüyüm, dərk etdiyim nədir, necədir onu yazıram...Özgə arşını ilə, kimin nə deyəcəyi ilə yox, öz arşınımın mənəki təsdiqlənmiş nəticəyə söykənib yazıram... Amma...

Amma bu gün ağılımda bir əmma var! Düşünürəm ki, mən bu yazı yükünün altından çıxıb biləcəmmi? Və mən Elçin müəllimin yubleyi ilə bağlı oxucu sözünü dilə gətirməklə ölçülərdən kənara çıxmıram ki?

Bu məqamda bir zəruri qeyd etməliyəm - Bəli, bu yazını yazmaq mənim üçün çox çətindi. Çünki artıq Elçin müəllim məni tanıyır, Şuşaya, yəni Vaqif poeziya bayramlarına səfərdə onunla həmsöhbət olmaq, telefonla fikir bölüşmək xoşbəxtliyim və fursətim olub! Bax, bu səbəbdəndi ki, hörmətli Elçin müəllimin doğum günündə bir oxucu, bir jurnalist və nəhayət, həm də bir şair kimi fikir söyləmək mənə çox çətindir.

Lakin daxili istəyimin mənə diqqəti ilə bu yazını xalq yazıçısı Elçin Əfəndiyevin oxucusu olaraq onun doğum gününə ünvanlayıram. Və bir yazımda da vurğuladığım kimi, hələ doğulduğum Tuğ kəndində, orta məktəbdə oxuduğum illərdən tanıyıb sevmişəm Elçin Əfəndiyev yaradıcılığını. Xüsusilə onun unudulmaz xalq yazıçımız İlyas Əfəndiyevin oğlu olduğunu biləndən sonra üreyimdə qərribə bir hissə baş qaldırmışdı. Özüm-özümə sual verirdim ki, görəsən iki yazıçı bir evdə

mövzuları, yazdıqlarını müzakirə edə bilərlərmi? Bir-birləri ilə iki qələm adamı olaraq hansı mövzularda mübahisələri olur?

Məni qınamayın. Bu bir orta məktəb şagirdinin, bir cavan oğlının tam səmimi duyğularından doğan sual idi. İllər keçdi və mən Elçin Əfəndiyevi həyatda

da görməyə başladım. Müxtəlif tədbirlərdə çıxışlarını dinlədim. Xüsusilə İlyas Əfəndiyev cənnətə köçüb haqqa qovuşandan sonra İlyas müəllimlə bağlı keçirilən tədbirlərin böyük əksəriyyətində iştirak etdiyimdən mən Elçin müəllimi orada yaxından gördüm. Hətta bir dəfə şair dostum, qardaşım, ailəvi bağlılığım olan Çingiz Əlioğlu Milli Dram Teatrın foyesində tamaşaya gələn Elçin müəllimlə əhval-şəraitdə mənə yaxınlaşıb görüşməyə dəvət edir. Bir az ehtiyatla Elçin müəllimə yaxın gəldim və salam verdim. O da əlini uzatdı... Bax, bu mənim Elçin müəllimlə Şuşa ziyarətimizə qədər olan üzbəüz yeganə görüşüm idi...

Elçin Əfəndiyev mənim üçün gözəl novellaların, xüsusilə "Baladadaşın ilk məhəbbəti"nin müəllifidi... Elçin müəllim mənim üçün "Bir görüşün tarixçəsi", "Ox kimi bıçaq", "Mahmud və Məryəm"... "Bayraqdar", "Toyğun diri qalması", "Gümüşü furqon", "Dolça", "Ağ dəvə", "Ölüm hökmü", "Baş" romanını müəllifidi... Elçin müəllim ayrı-ayrı şəxslər barəsində xatirə yazıların müəllifidi... Hansı ki o yazılar - xatirələr barəsində söhbət açılan şəxsləri bizlərə yenidən və həm də ətraflı şəkildə tanıdır...Elçin müəllim mənim üçün düşündürməyi və inandırmağı bacaran səhnə həyatı verdiyi obrazların müəllifidir... Elçin müəllim mənim üçün həm də ədəbi düşüncəylə fəlsəfi düşüncəni bir-birinə calaq edən yox, bir-birin-

də ifadə edən yazıçı alimidi... nasir, həm də filosofdu... Ona görə də onun oxuduğum əsərlərini demək olar ki, hamısında mən hər bir sözün arxasında ikinci və bəzən də üçüncü sözün dayandığını görürəm. Sözlər qat-qatdı, bir-birinin arxasında dayanan insanlar kimi. Oxuduğum anda sənə adi görünür. Sonra həmin O görüntü səniyəvəş və sakitcə özünə tərəf çəkir və başlayırsan gördüyünün ardınca getməyə. Gedib sonsuzluğa yox, işığa çatırsan. Sözün məbədində qaynaq o bulağın gözündə bütün rənglərin, bütün gözəlliklərin və həyatla insanın mücadiləsinin şahidinə çevrilirsən. Burda söhbət daha çox yaşatmaqdan, yaratmaqdan gedir. Dağıtmaq, məhv etmək istəyinə qarşı çıxmaqdan gedir. Və nəhayət, Elçin müəllimin bir nasir, bir dramaturq, bir ədəbiyyatşünas kimi oxucu önünə çıxardığı hər bir fikir, hər bir əsər dərhal müzakirə ünvanına çevrilir. Çünki təzə təzə... Çünki hamının dediği formada yox, məhz Elçinin dediği formada ortaya qoyulubdu. Bu, özünəməxsusluqdu! Bu mənə görə həm də Elçinşünaslıqdı!

Mən Elçin Əfəndiyevin oxucusu olaraq özüm üçün bir gerçəkliyi də müəyyənləşdirmişəm və o gerçəkliyi özümün haqqım kimi qəbul etmişəm. Bu gerçəklik də mənə görə, bundan ibarətdir ki, Elçin Əfəndiyev pafos yazıçısı deyil.

Elçin Əfəndiyev gerçəyin, yəni oxucunun yazıçısıdır! Və mən sevinirəm ki, bu gün Azərbaycan söz məkanından kənara çıxaraq Azərbaycan ədəbiyyatını tanıdanların önündə Elçin Əfəndiyev də var!

Bu yer onun həm haqqıdır, həm də oxucularının ona verdiyi missiyadır! Bu gün Azərbaycan ədəbiyyatının öncüllərindən biri olan Elçin Əfəndiyev bizim üçün, Azərbaycan üçün, ədəbiyyatsevərlər üçün yazıb yaradır.

Bu gün ömrünün 82-ci baharını-yayını yaşayan və yazıb-yaradan Elçin müəllim barəsində ən yüksək mərtəbələrdə, səviyələrdə fikir bildirilir...münasibət ifadə olunur...təbriklər deyilir, yazılır...

Bunların hamısı da birmənalı olaraq Elçin müəllimin halal haqqıdır! Düşünürəm ki, bir vətəndaş, bir yazıçı xoşbəxtliyi Elçin müəllimin ömürlüyünü bəzəyib! Bu xoşbəxtlik də onun Şışanı, Füzulini, bütün Qarabağı işğaldan azad görməsidi! Doğum gününüz də, bu xoşbəxtliyi-niz də mübarək olsun, əziz Elçin müəllim!

P.S. Çox hörmətli Elçin müəllim, inanın ki, sizə ünvanladığım bu kiçik yazı istəklərimin tam səmimi ifadəsidir. O sizə layiq olmasada, hər halda, mən oxucunuz kimi yaradıcılığınızla bağlı düşüncələrimi çatdırmağa çalışdım...